

Hrvatske edukativne slikovnice

Merkaš, Natali

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:363356>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

NATALI MERKAŠ

HRVATSKE EDUKATIVNE SLIKOVNICE

Završni rad

Pula, rujan 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

NATALI MERKAŠ

HRVATSKE EDUKATIVNE SLIKOVNICE

Završni rad

JMBAG: 0303086702, izvanredni student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij Predškolski odgoj

Predmet: Dječja književnost

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Teorija i povijest književnosti

Mentor: izv. prof. dr. sc. Kristina Riman

Pula, rujan 2021

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, **Natali Merkaš**, kandidatkinja za prvostupnicu predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, **Natali Merkaš**, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom **HRVATSKE EDUKATIVNE SLIKOVNICE** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DJEČJA KNJIŽEVNOST	2
2.1. Vrste dječje književnosti	3
3. SLIKOVNICA	4
3.1. Kvaliteta slikovnice	5
4. VRSTE SLIKOVNICA	7
5. FUNKCIJE SLIKOVNICA.....	8
6. KAKO IZABRATI DOBRU SLIKOVNICU?	9
7. ULOGA SLIKOVNICE I VAŽNOST ČITANJA DJECI.....	11
8. HRVATSKE EDUKATIVNE SLIKOVNICE	12
8.1. Hrvatski autori slikovnica	15
8.2. Uloga edukativne slikovnice u djetetovom razvoju	16
9. ULOGA ODGOJITELJA U KORIŠTENJU EDUKATIVNE SLIKOVNICE	17
10. ULOGA OBITELJI U KORIŠTENJU EDUKATIVNE SLIKOVNICE	19
11. ANALIZA SLIKOVNICA	20
11.1. „Dabar sa zuboboljom“	21
11.2. „Deva ide na sjeverni pol“	23
11.3. „Kaos kod svinje“	25
11.4. „Lasta bez pamćenja“	27
11.5. „Bojažljiva sova“	29
12. ZNAČAJKE HRVATSKIH EDUKATIVNIH SLIKOVNICA	31
13. ZAKLJUČAK.....	32
14. LITERATURA	33
SAŽETAK	35
SUMMARY	36

1. UVOD

Slikovnica, kao prva knjiga u životu djeteta, stvara seriju slika koje su prilagođene mogućnostima djece predškolske dobi. Ona je djetetov slikovni prozor u svijet. Pomoću slikovnice dijete razvija sposobnost govora i osjećaja za jezik, uči prve pojmove, osjeća ritam, pomoću informacija uči o svijetu u kojem se nalazi i o sebi samome. Ustvari, slikovnica je splet odgojnih, obrazovnih te umjetničkih sadržaja i vrijednosti, a uloga joj je razjasniti djetetu svijet i medij pisane riječi.

Roditelji i ostali koji čitaju djeci, vrlo često nisu dobro upoznati sa slikovnicama, a razlog tomu je nedostatak književne kritike za slikovnice te istraživanja o slikovnicama. Slijedom toga, slikovnica stoji nedostatno iskorištena tijekom rada s djecom, a roditelji često posežu za nekvalitetnim, isforsiranim slikovnicama bez pedagoške i umjetničke vrijednosti jer tržište je takvo i nameće standarde koji nisu uvijek najbolji za dijete i njegov razvoj.

U radu se promatraju hrvatske edukativne slikovnice, pri čemu se uzimaju u obzir uloga slikovnice i važnost čitanja djeci, te uloga obitelji i odgojitelja u korištenju prve dječje knjige. Također, navedene su slikovnice edukativnog tipa i njihove odgojne i obrazovne mogućnosti.

2. DJEČJA KNJIŽEVNOST

Dječja književnost je književno stvaralaštvo namijenjeno djeci. Crnković i Težak (2002:7) navode da je to „poseban dio književnosti koji obuhvaća djela što po tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi, a koja su svjesno namijenjena djeci, ili ih autori nisu namijenili djeci, ali su tijekom vremena, izgubivši mnoge osobine koje su ih vezale za njihovo doba, postala prikladna za dječju dob.“ Uz dječju književnost dolazi sva bogata literatura koju djeca često dijele s odraslima. „To je doslovce njihova literatura“ (Crnković i Težak, 2002:7).

U navedenoj definiciji važna su tri pojma: književnost, djeca i namjena. Prvi od tri pojma u definiciji koju Crnković i Težak (2002) pojašnjavaju je književnost. Kao književnost, dječja književnost je umjetnost riječi i za nju vrijede sve sastavnice kojima se književnost simbolizira kao umjetnost. U svakom slučaju, ona može pridonositi odgoju. Sastoji se od izvrsnih i slabijih djela, ima pisce koji mogu biti lakši i teži, oni koji otvaraju smjerove i ima one koji oponašaju, sadrži majstore stila i jezika koji mogu biti bolji i lošiji, ima onih koji su se u toj književnosti pronašli ili su na nju naletjeli.

Kao drugi element naveli su pojam djece. Taj se pojam odnosi na ljudske jedinice koje još nisu dosegle sazrijeli stupanj tjelesnog i društvenog razvoja. Kod djece gledanje na svijet u kojem se nalaze, njegovi interesi, percepcija i osjećajnost, drugačiji su od onih kod odraslih osoba

Pod trećim elementom Crnković i Težak (2002) tematiziraju namjenu. Ako knjiga koja je namijenjena djetetu privlači dijete svojom tematikom i odgovara njegovim zanimanjima znači da je za njega i stvorena. Kada se knjiga svrstava pod dječju književnost za nju vrijede sljedeće tri karakteristike: autor je dječji pisac, izdana je od strane dječjeg nakladnika te se u knjižarama i knjižnicama nalazi na policama koje su namijenjene djeci.

Kako kažu Crnković i Težak (2002:8): „dječja književnost nije sluškinja ni pomoćnica pedagogije u bilo kojem njezinu smjeru, makar ona, upravo kao književnost i umjetnost, i te kako pridonosi odgoju.“

Dječji pisac je onaj pisac koji piše za ciljanu publiku: djecu. „On ne samo da mora poznavati dječju psihu, ne samo da se mora sroditi s malim čitateljima, on mora – postati dijete“ (Hranjec, 2006:15). Iz tih razloga puno je teže pisati za djecu nego za odraslu populaciju.

2.1. Vrste dječje književnosti

U dječjoj književnosti podjela na rodove, vrste i podvrste jednaka je kao kod književnosti namjenjene odraslima. Crnković i Težak (2002) naveli su glavne vrste dječje književnosti, a to su: „slikovnica, dječja poezija, priča, dječji roman ili roman o djetinjstvu, a u drugu skupinu idu basne, roman o životinjama, avanturistički ili pustolovni roman, historijski ili povijesni roman, znanstvena fantastika, putopisi i biografska djela.“

Između prve i druge skupine postoji velika razlika. Što se tiče prve skupine, nju se može svrstati pod pripadanje pravoj dječjoj književnosti, a one iz druge skupine su granične. Književne vrste navedene u prvoj skupini se prema tri kriterija određuju kao dječje, a to su: pisane su za djecu, junaci su djeca, životinje ili nešto što im je slično, od nakladnika i knjižničara deklarirane su kao dječje. One iz druge skupine kolebaju prema jednom ili sva tri navedena kriterija. Djela iz prve skupine pisana su za djecu te su označena kao dječja, u drugoj skupini ima jako malo djela pisanih izričito pisanih za djecu, no djeca su velik broj njih prigrlila kao svoja.

„Ta se djela katkad prema kriterijima nakladnika i knjižničara svrstavaju u dječju književnost, ali se i dalje objavljuju i u bibliotekama za odrasle“ (Crnković i Težak, 2002:15).

Hranjec (2006) tvrdi da su „dva osnovna kriterija za pripadnost vrste dječje književnosti – dob (čitatelja) i struktura (vrste).“ Nadovezuje se da zbog njih u dječjoj književnosti ne odgovara podjeli u književnosti za odrasle.

3. SLIKOVNICA

U Hrvatskoj na pojam „slikovnica“ prvi put nailazimo 1869. godine u Hrvatsko-njemačkom riječniku Ivana Filipovića. „Slikovnica je dječja knjiga par excellence“ (Crnković i Težak, 2002:15). Ova suvremena dječja knjiga pred djecom i odraslima otvara mnogo životnih tema. To je prva knjiga u djetetovom životu. Petrović-Sočo (1997) dodaje, da je slikovnica serija slika prilagođenih mogućnosti djece predškolske dobi. Slikovnica rabi dva koda komunikacije: likovno i jezično predstavljanje stvarnosti, što joj daje prednost kod male djece. Kratka je, tematski može biti raznolika, a po doživljaju umjetnička i poučna. Velika prednost joj je ta, što je ima svuda: u knjižarama, benzinskim crpkama, samoposluživanjima. Razlikuju se u cijeni, ali i kakvoći.

Slikovnica kao knjiga, sastoji se od slikovnog dijela, pa tako postoje slikovnice bez tekstualnog dijela. Pošto dijete ima pomagača kod čitanja, tekst se ne može u cijelosti isključiti. Ilustracija definira slikovnicu i pruža joj karakter. Roditelj ili bilo tko drugi djetetu stvara dojam o tekstu na temelju slika. „Neosporna je dakle činjenica da se svaka slikovnica koristi dvama vidovima komunikacije, slikovnim i tekstualnim“ (Crnković i Težak, 2002). „Ona stvarnost predstavlja likovnim i jezičnim mogućnostima, i to čini drukčije nego primjerice ilustrirana knjiga, koja također sadrži slike i tekst. Odnos koji se ostvaruje kroz prožimanje prostorne (slika) i vremenske (tekst) dimenzije slikovnice očituje se već na formalnoj, a posebno do izražaja dolazi na njejoj sadržajnoj razini, odnosno u svim potencijalima koje posjeduje. Slike u slikovnici nastaju na predodžbi autora teksta“ (Čačko, 2000), no u povijesti Hrvatske bilo je obrnuto, jer su se preuzimale završene ilustracije iz stranih zemalja, pa se potom upisivao tekst na hrvatskom jeziku. Prilikom stvaranja slika za slikovnicu, likovni umjetnik ima slabije mogućnosti slobodnog odlučivanja i unošenja slika od onog u ilustriranim knjigama u kojoj je on taj koji ilustrira prema svojoj inspiraciji. „U slikovnici je ilustracija informativno preoblikovana za tekst i nužno će sadržavati informacije koje više nisu izvedive iz teksta“ (Batinić i Majhut, 2001: 14). To nam daje pretpostavku da je „slika važnija od teksta, da je dominantna u odnosu na tekst“, kao što ističu Crnković (1980) i Čačko (2000).

Tijekom odabira slikovnice, roditelji i odgojitelji trebali bi razmišljati o psihofizičkim karakteristikama djeteta koje se razlikuju prema dobi djeteta. Ako se djetetu ponudi slikovnica koja nije primjerena njegovom uzrastu, ono neće biti u

mogućnosti razumjeti je.

Kako navodi Zalar (2008:5): „dobra slikovnica nastaje ozbiljnim i dugotrajnim radom, može biti poticaj za niz životno važnih aktivnosti ili jednostavno trenutak užitka i zajedništva s nekim tko nam je drag“.

3.1. Kvaliteta slikovnice

Kvalitetnih slikovnica uvijek je manje od ponude, a u današnje vrijeme kada je slikovnica više nego ikad, potrebno je dobro procjeniti njihove značajke. Kako bi se slikovnica ostvarila sa što više potencijala, tu su čimbenici koji za autore ili stvaratelje postavljaju podosta visoke zahtjeve: značajke koje slikovnica treba imati, svrha i cilj/ciljevi, mora nuditi određene funkcije, važno je da bude primjerena dobi djeteta kojemu se čita ili koje ju čita, bitan je odnos teksta i ilustracije, materijal od kojeg se izrađuje mora biti kvalitetan, format mora biti prilagođen dobi djeteta. Prema navedenim čimbenicima, može se zaključiti da se prilikom procjene kvalitete u obzir ne uzimaju samo kriteriji za proučavanje dječje književnosti, već i ostali kriteriji za procjenu likovnih umjetnosti, likovno-tehničke opremljenosti te usklađenost knjige. „U analizama slikovnica sudjeluju stručnjaci raznih profila, a neizostavno književnici, likovni umjetnici, pedagozi te profesori književnosti i jezika“ (Martinović i Stričević, (2011).

Kada je riječ o tome kakva bi slikovnica morala biti, najzastupljeniji su odgovori „dobra“ i „kvalitetna“. Kvaliteta slikovnice manifestira se na razini autorske odgovornosti, gdje su naglašena imena eksperta koji su zaduženi za nastajanje slikovnice, što predstavlja odgovornost i jamstvo kvalitete. Suprotno tome, anonimnost slikovnice postavlja pitanje o njenom podrijetlu i kvaliteti. Na projektima stvaranja prvih knjiga za djecu u svijetu sve češće surađuju timovi stručnjaka, uz pisaca i ilustratora to su pedagog, psiholog, lingvist i likovno-tehnički urednik. Time segreške lakše izbjegavaju. Zalar (2009:5) navodi da „kvaliteta slikovnice prije svega ovisi o prirodi odnosa teksta i slike jer na tom odnosu počiva sadržaj, značenje koje slikovnica prenosi odnosno potencijalni utjecaj koji ona može imati na dijete.“ Djeca predškolske dobi oblikuju svoje predodžbe i doživljaje svijeta na temelju slika. Stoga slika ima vrlo bitan i jak utjecaj. Prema istraživanjima, najprikladnija je ona slika koja sadržava malo detalja, koja prikazuje predmete i pojave kao konkretne. Pomoću tih

slika djetetu se pojednostavljaju procesi apstrakcije i generalizacije. Ipak, sve to ovisi o stupnju djetetova razvitka. Slika i tekst u slikovnici mogu biti u drugačijim odnosima, ali važno je da su u sinergiji. Također, tekst bi trebao biti u balansu sa stupnjem jezičnog razvoja djeteta.

Kako bi slikovnica pozitivno djelovala na cjelokupan razvoj djeteta potrebno je obratiti pažnju na osnovne kriterije prilikom odabira. Ako sami nismo sigurno je li slikovnica dobra, možemo dobiti informacije o njezinoj kvaliteti posuđivanjem u knjižnici. Knjižničar je stručna osoba koja roditelju i djetetu u znatnoj mjeri može pomoći oko pravilnog odabira slikovnice.

4. VRSTE SLIKOVNICA

„Za djecu mlađu od 3. godine slike u slikovnici moraju biti velike, prikazivati jedan predmet jednostavnoga i jasnog oblika i primarne boje“ (Čudina-Obradović, 2003:48). Dijete će postupno iskazivati zanimanje za sve složeniji likovni sadržaj, a u dobi od 5. godina uživati će u otkrivanju i proučavanju sadržaja bogatoga crteža s puno elemenata i brojnim uzajamnim odnosima likova.

Slikovnice se dijele prema različitim kriterijima. Kako navode Majhut i Zalar (2008), „slikovnice se dijele obzirom na oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, likovnu tehniku i sudjelovanje recipijenta.“

„Slikovnice po obliku su leporello, pop-up, nepoderive, slikovnica igračka te multimedijaska slikovnica koja uključuje sliku, tekst i zvuk.“ (Martinović i Stričević, 2011:51) Danas se sve češće upotrebljava elektronička slikovnica. Kako njezina izrada obuhvaća korištenje novih tehnologija, ona postaje predmet posebnog istraživanja. U Hrvatskoj su se elektroničke slikovnice tek počele pojavljivati. Prva takva slikovnica za iPad i iPhone je Slonić Oscar autorice Andree Petrlik Huseinović.

„Po strukturi izlaganja slikovnice mogu biti narativne i tematske. Prema sadržaju mogu biti raznovrsne i gotovo je nemoguće navesti sve skupine tema kojima slikovnice pripadaju“ (Martinović i Stričević, 2011:51). Najbrojnije teme su životinje, abeceda, svakodnevni život, igre, fantastika.

S obzirom na vrstu tehnike koja se upotrebljava pri oblikovanju likovne dimenzije mogu biti fotografske, lutkarske, slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika, strip-slikovnice te interaktivne slikovnice. Fotografske slikovnice su slikovnice koje su stvarane tako da se za njihovo nastajanje koriste različite fotografije. Oblikovanjem lutaka od raznih materijala nastaju lutkarske slikovnice. Strip slikovnice nastaju spajanjem stripova i slika. Slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika su takve slikovnice koje se stvaraju dodavanjem radova koji su stvarni. Interaktivne slikovnice nastaju praćenjem interesa djeteta i djetetove motivacije tijekom igre.

U odnosu na sudjelovanje recipijenta egzistiraju slikovnice koje dijete samostalno koristi i one za čije korištenje je potrebno prisustvovanje roditelja.

5. FUNKCIJE SLIKOVNICA

Slikovnica sadrži pet funkcija, a to su: zabavna, informacijsko-odgojna, spoznajna, iskustvena, estetska te govorno-jezična funkcija. Zabavna funkcija je osnovni preduvjet za ostvarivanje drugih. „Da bi ostale funkcije mogle biti ispunjene, slikovnica mora djetetu pružiti zabavu“ (Čačko, 2000:52).

Kroz informacijsko-odgojnu funkciju dijete ima mogućnost razvijati mišljenje, uzročno-posljedične veze, spoznavati načine rješavanja problema te stvarati saznanja o emocijama, zdravlju, ponašanju i odnosima u obitelji i društvu. Ona pomaže djetetu da razumije kauzalne veze između stvari i pojava, da bez poteškoća može doći do željenih informacija, pomaže kod uviđavanja i rješavanja problema kojih dijete nije bilo svjesno ili ih nije znalo objasniti.

Spoznajna funkcija daje mogućnost djetetu za provjeru vlastitih spoznaja i znanja o odnosima, stvarima i pojavama. Također, time omogućuje pružanje povratne informacije o ispravnosti istih.

Pomoću iskustvene funkcije djetetu se pruža posredno iskustvo. Njezina uloga je da pomogne djetetu doživjeti kroz slikovnicu sve ono što ne može spoznati izvan nje.

Estetska funkcija slikovnice ima za zadaću da kod djeteta izazove razne doživljaje i emocije. „Kroz estetsku funkciju omogućuje se razvijanje osjećaja za lijepo te izgrađivanje ukusa“ (Čačko, 2000), potiče zanimanje i ljubav prema čitanju te zanimanje o knjigama.

„Govorno-jezična funkcija slikovnica potiče i podupire razvoj fonemske i fonološke osviještenosti, djetetov morfološki i sintaktički razvoj, usvajanje i bogaćenje rječnika, upoznavanje karakteristika teksta i načina njegova funkcioniranja te drugih predčitačkih vještina“ (Martinović i stričević, 2011:53).

Spomenute funkcije se uzajamno prepliću, međusobno su ovisne, što se posebno može zamijetiti kod govorno-jezične funkcije. Govorno-jezična funkcija se ostvaruje paralelno s drugim funkcijama, često kao njihova posljedica.

6. KAKO IZABRATI DOBRU SLIKOVNCU?

Prilikom odabira dobre slikovnice važno se informirati o kvalitetnim autorima i slikovnicama, pročitati slikovnicu prije nego je pročitamo djetetu, pratiti djetetova zanimanja prilikom odabira slikovnice, obratiti pozornost na kvalitetu ilustracija, povezanost teksta i slike te prilagoditi slikovnicu dobi djeteta.

Što je dijete mlađe, slikovnice bi trebale sadržavati manje teksta, a više slika. Mlađa djeca koriste slike za stjecanje informacija i učenje o svijetu oko sebe, dok oni stariji koriste slike kao sredstvo dopune vlastitog doživljaja. Iz tih razloga, ilustracije za djecu mlađe dobi trebale bi biti bez pretjeranih detalja. Odnos teksta i ilustracija se mora mijenjati prema rastu i razvoju djece, što znači da priče postaju složenije i prilagođenije djetetovoj dobi i sposobnostima razumijevanja poruke koje donose. Svaka kvalitetna slikovnica treba sadržavati tekst koji je originalan, logičan i lako ga je lako razumijeti. Djeca mlađe dobi susretat će se tekстом čiji pojmovi će biti napisani većom veličinom slova, a nedugo zatim će se tekst početi nadopunjavati uz smanjivanje veličine fonta do onog kakvog će djeca učiti u školi kad odrastu. Najbitnija stavka je da tekst bude adekvatan stupnju razumijevanja djeteta, da bude predstavljen na interesantan način, duhovito i maštovito privlačan za dijete, isto takogramatički i pravopisno točan.

Prema Vizek Vidović i Hrabar (1999) od rođenja do 2. godine djetetu treba ponuditi slikovnice s koricama koje se teško kidaju, imaju kratak tekst, sadrže logične i razumljive ilustracije s bojama koje su u kontrastu ili one koje su jarke. U ovom periodu dječjeg života adekvatne su slikovnice bez teksta ili uz manje pojmove i kratke opise uz slike.

U dobi od 3. do 4. godine „dijete se počinje zanimati za radnje koje prikazuju različite postupke u određenim situacijama, počinje razlikovati dobro od zla, poželjno od nepoželjnog“ (Stričević, 2006). U ovom periodu djecu zanimaju slikovnice koje prikazuju razne postupke, događaje i odluke likova u svakakvim situacijama. Djeca pokazuju zanimanje za priče o ljudima i životinjama u aktivnostima iz svakodnevnog života. Potrebno je da slikovnice sadrže jednostavne zaplete koje će dijete lako prepoznati i razumijeti. U ovoj dobi djeci je najprimjerenije ponuditi slikovnice s malo više teksta. Bitno je prilagoditi slikovnicu djetetovoj pažnji, interesima i razini koncentracije.

Od 5. do 6. godine raspon djetetove pažnje je uvelike širi pa se djeca već sada

mogu koncentrirati na raznovrsne književne žanrove. I dalje se kao glavne značajke navode slike koje su velika pomoć u praćenju složenijih zapleta. Kako navodi Stričević (2006): „odgovarajućima se smatraju složeniji tekstovi“ koji sadrže priče o priče o različitim kulturama i običajima, priče koje imaju složenije zaplete i različite likove.

Da bi dijete jednoga dana postalo aktivni čitalac potrebno mu je pružiti primjerene i vrijedne sadržaje. Fond sadržaja mora biti bogat i opširan. Pomoću tih sadržaja dijete upoznaje svijet, ljude i njihove osobine, borbu dobra i zla. Sadržaji mogu govoriti o djeci i njihovim vršnjacima, mogu odvesti dijete u prošlost i budućnost. Važno je napomenuti da predškolsko dijete voli dinamične sadržaje, akciju, fantastične i nemoguće situacije te šaljive događaje.

7. ULOGA SLIKOVNICE I VAŽNOST ČITANJA DJECI

Prema Zalar (2009) „uloga slikovnice je da pomogne djetetu otkriti svijet i medij pisane riječi.“Slikovnica razvija kognitivni svijet djeteta, stvara emocije, razvija govor i velik broj riječi, ispunjava potrebu djeteta za novim. Također, ona prikazuje odnose u okolini, pomaže kod sposobnosti pamćenja i zapamćivanja logičkih odnosa. Uz pomoć slikovnice, dijete se navikava na uporabu knjige, razvija potrebu za njom, daje djeci mogućnost da probaju gledati očima umjetnika. Vrlo je važno da se kvalitetna slikovnica spremi kad se pronađe, pa je izvadi u pravo vrijeme, nego da se koristi nešto neoriginalno i nekvalitetno na brzinu.

Ranim čitanjem slikovnica utječemo na djetetovu percepciju svijeta i pomažemo mu da pobedi razne nedaće i izazove u životu. „Svakodnevno čitanje djetetu omogućit će mu da to spozna i da traženje takvog užitka postane njegova stalna potreba“ (Čudina-Obradović, 2003:36). Najboljim čitanjem smatra se ono čitanje koje se odvija uz osjećaj zajedništva, povezanosti i topline kroz uživanje u pročitano. Poželjno je da dijete sjedi roditelju u krilu i gleda slikovnicu, „prati“ priču na stranici uz gledanje slika i redova slova, a roditelj bi mu povremeno trebao pokazati gdje se nalazi riječ koju trenutno čita. Čitanje je važno za djecu predškolske dobi jer putem svakodnevnog korištenja slikovnice dijete kroz slušanje i čitanje s roditeljima, a zatim i razgovorom o pročitano bolje razumije ispričanu priču i može primijeniti neke stvari u svakodnevnom životu.

8. HRVATSKE EDUKATIVNE SLIKOVNICE

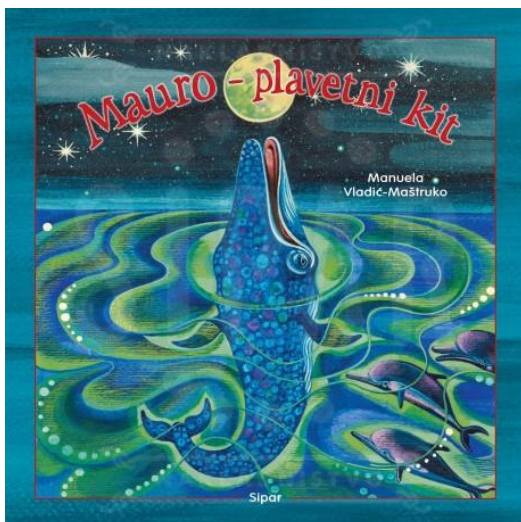
Za slikovnicu kažemo da je ona prva knjiga u djetetovom životu, pa stoga slikovnice treba pomno birati. Kako navode Crnković i Težak (2002) „poučne ili edukativne slikovnice pomažu djeci u upoznavanju okoline (biljnog ili životinjskog svijeta), različitih ljudskih djelatnosti (vatrogasci, frizeri, doktori) te svega onoga što obuhvaća predmetom upoznavanja prirode i društva, a mogu uvoditi i u pojedine predmete, kao što je vjeronauk, kemija, matematika i slično.“ Edukativna ili informativna slikovnica bez sumnje je korisna i vrlo potrebna svakom djetetu. No i ona, kao i ostale slikovnice, dolazi pred mnoge kriterije s obzirom na tekst i sliku. Djecu je potrebno usmjeravati prema kvalitetnoj literaturi, no ipak oni sami znaju najbolje odabrati ono što ih zanima, iako to bio sadržaj nekog crtanog filma, treba im popustiti. Da bi izrasli u prave čitatelje, djeci treba dopustiti da ponekad pročitaju i neku slikovnicu koja nije toliko kvalitetna.

Posebnost ovih dječjih knjiga je u tome što svaka od njih sadrži edukativni dio koji je bitna vodilja djeci u daljnjem životu.

Slikovnice o životinjama

Djeca vrlo dobro reagiraju na sve što ima veze sa životinjama. Od ranih početaka igraju se plastičnim životinjama raznih boja i veličina, gledaju dokumentarce i crtane filmove o njima, slažu slagalice na kojima su životinje. Tu dječju ljubav prema životinjama treba iskoristiti i čitati im što više raznolikih tekstova o njima. Kroz priče o životinjama djeca susreću bića različita od sebe, a opet dovoljno slična da bi s njima mogli suosjećati. Životinjske sudbine idealno mogu poslužiti kako bi djecu upozorili na važnost očuvanja prirode u kojoj životinje žive.

Primjer takve slikovnice je „Mauro – plavetni kit“, čija autorica je Manuela Vladić – Maštruko. Ova slikovnica djeci ukazuje na život kitova, čime se hrane, kako dobivaju imena, zašto moraju izranjati na površinu i puno drugih zanimljivosti.

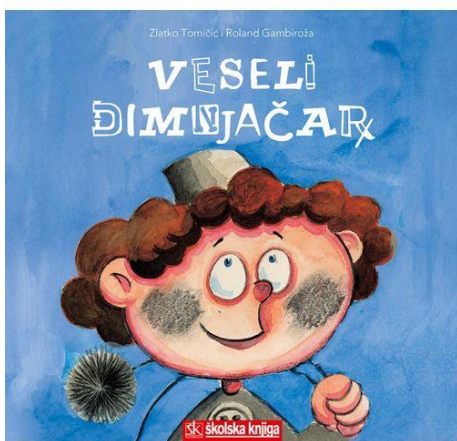

Slika 1. Slikovnica „Mauro – plavetni kit“¹

Slikovnice o ljudskim djelatnostima

Postoji velik broj slikovnica na temu ljudskih djelatnosti, odnosno zanimanja. Djecu privlače takve slikovnice jer se često kroz simboličku igru pretvaraju u neko od zanimanja. Takve slikovnice daju im mogućnost što boljeg i lakšeg shvaćanja svakog od zanimanja.

Primjer takve slikovnice je slikovnica autora Zlatka Tomičića i Rolanda Gambiroža „Veseli Dimnjačar“. Pomoću ove slikovnice djeca će spoznati kakvo je zanimanje dimnjačar i koje su njegove zadaće.

Slika 2. Slikovnica „Veseli dimnjačar“²

¹https://sipar.hr/index.php?id_product=32&controller=product

²<https://bazaar.hr/p/XQE65R-veseli-dimnjacar-serija-slikovnica-sto-cu-biti-kad-odrastem-zlatko-tomicic-ronald-gamboza>

Matematičke slikovnice

Matematička slikovnica je takva slikovnica koja prikazuje komuniciranje s djetetom kroz slike i riječi te se slažu u novu cjelinu. Ako je slikovnica dobro dizajnirana i ako djetetu može pružiti potpuno razumijevanje, ono bez prethodnog matematičkog znanja može u potpunosti razumjeti matematički koncept. Pomoću slike koja nadopunjuje tekst, gdje ga u nekim dijelovima potpuno zamjenjuje ili da je u manjoj mjeri važnija od teksta, matematički pojmovi su prikazani na jasan i zanimljiv način koji je današnjim generacijama djece sve potrebniji. Rano uvođenje djece u osnovne matematičke pojmove olakšat će im kasniji put prema složenijim matematičkim znanjima i vještinama.

Primjer slikovnice je „Koliko je parova?“ autora Mohinija Mudita. Ova matematička slikovnica sadrži priču o učiteljicama patkama blizankama koje će učiti razne životinje blizance množiti. Kada se prijave parovi za sudjelovanje na školskoj priredbi, bitno je znati koliko ih je na pozornici.

Slika 3. Slikovnica „Koliko je parova?“³

³<https://www.ljevak.hr/djeca-i-mladi/25311-koliko-je-parova.html>

8.1. Hrvatski autori slikovnica

„Iako kreiranje slikovnice u velikom broju slučajeva počinje od zamisli urednika u nakladničkoj kući, budući da slikovnice vrlo često nastaju po narudžbi na osnovi dugoročne osmišljene koncepcije“ (Čačko, 2000:51). Poznata činjenica je da su stvaraoci slikovnica tekstopisac i ilustrator vrlo često jedna osoba. Tekstopisci i ilustratori stručni za slikovnice u Hrvatskoj se pojavljuju 30-ih godina 20. stoljeća. Do tog vremena autori slikovnica bili su pretežno učitelji koji su ih pisali po narudžbi. Što se tiče autorstva teksta ranijeg razdoblja, postoji tek nekolikodomaćih autora: IsoVelikanović, Mira Preisler, Milan Ogrizović, Zlatko Špoljar, Rikard Katalinić Jeretov, Milka Pogačić, Dinko Chudoba (koristio je pseudonim D. T. Vragoba), Josip Milaković, Josip Vitanović, i Vladimir Prebeg. Domaći ilustratori bili su rijetki, a najistaknutiji bio je Andrija Maurović. Hrvatske slikovnice dugo su bile oslikavane od stranih ilustratora. Prva hrvatska slikovnica „Dječja čitanka o zdravlju“ u cijelosti bila je objavljena 1927. godine, čiji su autori Ivana Brlić-Mažuranić i ilustrator Vladimir Kirin. U današnje vrijeme se nažalost ne podupire nastajanje domaćih, već se češće kupuju licence inozemnih slikovnica, iako u Hrvatskoj imamo autora i ilustratora koji su uspješni u stvaranju slikovnica.

„Na temelju analize dokumentacije, top-ljestvica Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež Hrvatskog knjižničarskog društva objavljenih od 2005. do 2009. godine, najzastupljeniji domaći autori slikovnica objavljenih u navedenom razdoblju su Želimir Hercigonja, Rozalija Ovčar, Sanja Lovrenčić, Kašmir Huseinović, Melita Rundek i Ana Đokić-Pongrašić, a ilustratori Svjetlan Junaković, Manuela Vladić-Maštruko, Pika Vončina, Andrea Petrlik-Huseinović, Ivana Guljašević, Marsela Hajdinjak-Kreč i Dražen Jerabek“ (Martinović i Stričević, 2011:51).

Svrha slikovnica ostvaruje se kroz razne funkcije, pa je tako u svijetu uobičajena praksa da se u nastanak slikovnice uključuju drugi stručnjaci kao što su lingvisti, pedagozi, logopedi i psiholozi, a ne samo tekstopisci i ilustratori.

8.2. Uloga edukativne slikovnice u djetetovom razvoju

„Slikovnice pomažu djeci otkriti svijet i medij pisane riječi“ (Zalar, 2009). Ona djetetu omogućava i olakšava da lakše razumije sebe kao pojedinca i svijet u kojem živi. Edukativne slikovnice djeci daju širok spektar mogućnosti za učenje. Prvenstveno utječu na razvoj i poticanje govora, no pružaju mu priliku za usvajanje novih pojmova i učenje pravilnog izgovora. Slikovnica djeci pruža i približava ono što u vlastitoj okolini nemaju prilike vidjeti, čuti i doživjeti, „stvara naviku na uporabu knjige, razvija potrebu za njom, pruža djeci da lakše vide očima umjetnika“ (Zalar, 2009). „Redovito se u takvim slikovnicama iskazuju osnovni ljudski osjećaji poput sreće ili tuge, a putem likova djetetu je lakše da ih razumije. Kada se koncentrira na određenog lika koji proživljava neku od emocija, dijete se tada neće osjećati kao da je ono samo izloženo, nego će o osjećajima slušati putem dogodovština likova.“ (Dječji vrtić osmijeh, 2021). Uz edukativne slikovnice dijete proživljava razne emocije. Pa mu je tako, nakon čitanja lakše razgovarati o tome što je lik doživio, nego ono samo. To djeci pomaže da se s vremenom sami otvore i lakše razumiju i izražavaju svoje osjećaje.

9. ULOGA ODGOJITELJA U KORIŠTENJU EDUKATIVNE SLIKOVNICE

Čudina-Obradović (2014) tvrdi da „odgojitelji moraju biti primjer čestog i radosnog čitanja te da prostor vrtića treba biti opremljen različitim pisanim materijalima, slikovnicama, stripovima, dječjim enciklopedijama i časopisima, posuđenim knjigama te da bi taj materijal uvijek morao biti dostupan djeci. Osim uređenja prostora u kojem se dijete upoznaje s knjigom i čitanjem, navodi kako nije dovoljno samo opremiti prostor i staviti materijale na policu, već djeci treba pokazati kako se tim materijalima služi te što se sve zanimljivo u njima nalazi.“

Uloga odgojitelja je da djetetu na primjeren način približi vrijedne književne sadržaje, oplemeni i osigura prostor sa slikovnicama. Odgojitelj djetetu osigurava organizacijske, materijalne (kontekstualne), socijalne i vremenske uvjete za korištenje slikovnice. Nadalje, on bira postupke pri korištenju slikovnice ovisno o dobi djece, organizira usporedne aktivnosti kompatibilne s aktivnostima u slikovnici, evaluira vlastite postupke i uvodi promjene u vlastitu praksu.

Reakcije koje bi odgojitelj tijekom/nakon čitanja trebao provoditi su: odgovaranje na dječja pitanja, uvažavanje djece kao sugovornika, neverbalna dječja ponašanja prevoditi u govorni kod, potvrđivati i/ili ponavljati i/ili proširivati dječje izričaje, zadovoljavati dječje zahtjeve u vezi sa slikovnicom, usklađivati svoje verbalno i neverbalno ponašanje, partnerski se odnositi prema djeci, uvažavati dječje mogućnosti, davati impulse za djetetov slobodan izričaj te hrabriti djetetove pokušaje.

Njegova uloga može biti pozitivna, a i negativna. Pozitivna je kada odgojitelj potiče dijete na samostalnost kod donošenja zaključaka, kad potiče na sudjelovanje cijele skupine, pokazivanje emocija i uživljanje u priču. Negativne strane su nepružanje prilike da svatko govori ili postavi pitanje tijekom razgovora o slikovnici, čitanje u istom tonu/raspoloženju, čitanje slikovnice koja nije primjerena dobnoj skupini djece.

Prilikom odabira značajnog sadržaja slikovnica, odgojitelj se vodi sljedećim kriterijima: estetskim, kriterijem primjerenosti, spoznajnim kriterijem, etičkim kriterijem, pedagoškim te odgojno-obrazovnim kriterijem.

Odgojitelji i predškolska ustanova u kojoj se dijete nalazi trebali bi informirati i educirati i roditelje o bitnosti slikovnice za dijete, odnosno za njegov kognitivni, emocionalni i socijalni razvitak. Oni mogu približiti slikovnicu roditeljima na razne načine, kao što su: plakati, letci i roditeljski sastanci. Odgojitelj treba biti osoba koja

zna odabrati slikovnicu adekvatnu za dob djeteta, mora poznavati značajke kvalitetne slikovnice, jer će time moći osvjestiti roditelje o važnosti čitanja. To će pomoći roditeljima da se osvijeste i nauče koje su prednosti čitanja.

Ustanova u kojoj se dijete nalazi, pa tako odgojitelji i stručna služba, moraju djeci osigurati prostor u kojem će moći čitati i izrađivati slikovnice, gdje će se moći igrati brojne igre i izvoditi razne aktivnosti vezane uz čitanje. Potrebno je da prostor sadrži velik broj kvalitetnih slikovnica primjerenih dobi i razvoju djeteta. Isto tako, za djecu je dobro da se organiziraju posjete knjižnicama kao i susreti s autorima.

10. ULOGA OBITELJI U KORIŠTENJU EDUKATIVNE SLIKOVNICE

Nesporno je da obitelj ima vrlo važnu ulogu u svemu, pa tako i u korištenju edukativnih slikovnica. Još iz prošlosti, priče pred spavanje bitan su dio obiteljskog života i u njima uživa cijela obitelj, a posebno najmlađi. „Slušanjem priča iz slikovnica i ostalih knjiga za djecu, dijete uči o svijetu oko sebe od svojih najranijih početaka. Brojna istraživanja pokazala su da 83% djece uživa u čitanju slikovnica prije spavanja, a 68% ovu aktivnost uvrštava među najdraže aktivnosti koje obavljaju sa roditeljima (Dječji vrtić Cvrčak, 2020).“ Slikovnica ima mnoštvo uloga i funkcija kad je u pitanju djetetov odgoj. Ona pomaže u zbližavanju i izgradnji veze između djece i roditelja. Također, ima ulogu u stvaranju raznih dobrobiti za dijete.

Roditelji su obično nesigurni kod odabira slikovnica. Oni su ti koji bi trebali biti djetetov poticaj za aktivnosti vezane uz čitanje i sve što ono nosi sa sobom. Također, oni bi trebali pažljivo odabirati slikovnice, ovisno o interesima njihovog djeteta/djece, njihovim potrebama i mogućnostima.

Roditelj treba biti informiran i svjestan toga da nikad nije rano krenuti sa čitanjem djetetu. Prema Stričević (2006) čitanjem od najmanjih nogu djetetu pomazemo u formiranju emocionalne veze s roditeljem. Također, navodi da su „istraživanja pokazala da je čitanje djetetu od najranije dobi jednako važno za njegov razvoj kao i briga o njegovim osnovnim potrebama – potrebi za hranom, zdravljem, odmorom, igrom, sigurnošću, ljubavlju.“ Tijekom slušanja priče i listanja slikovnice, dijete oblikuje određenu odgovornost prema slikovnici, što se kasnije odražava i na knjigu. Kako dijete raste i sazrijeva, tako se mjenja njegova težnja za slikovnicom koja se nalazi u balansu s njegovim razvitkom.

11. ANALIZA SLIKOVNICA

Kao primjer slikovnica edukativnog tipa odabrala sam slikovnice Sarah Stručić: "Dabar sa zuboboljom", „Deva ide na sjeverni pol“, „Kaos kod svinje“, „Lasta bez pamćenja“ i „Bojažljiva sova“. Sadržaj slikovnica vezan je uz teme koje su bliske djeci, poput životinja, svakodnevnih životnih problematika, higijene, straha od škole i slično. Slikovnice su namijenjene djeci predškolskog uzrasta. S jedne strane, autorica je nastojala da ne budu preduge kako bi i manja djeca, u dobi od dvije-tri godine, mogla pratiti tekst, a s druge je željela da sadržajno ne bude dosadna malo starijoj djeci. Kada je krenula u realizaciju čitavog projekta, velika želja bila joj je promocija priča, ali onda se dogodila situacija s pandemijom i ostala je zakinuta za taj dio.

Autorica Sarah Stručić, Zadranka je koja je izdala zbirku priča „Male životinjske“ priče: „Lasta bez pamćenja“, „Bojažljiva sova“, „Dabar sa zuboboljom“, „Deva ide na Sjeverni pol“, „Kaos kod svinje“, „Ljama u Parizu“, „Vjeverica kreće u školu“, „Nevolje poljskog miša“, „Snježna priča mame medvjedice“, „Tajna velikog krokodila“. Izdala je dvije serije slikovnica, a svaka serija je sastavljena od pet slikovnica. Male životinjske priče, zbirka su priča, odnosno slikovnica za djecu. Zamišljene su i pisane kao basne u stihovima, a želja i namjera same autorice bila je da ti stihovi budu u rimi. Radi se o basnama kroz koje pratimo raznorazne dogodovštine životinjskih junaka. Priče o životinjama, odnosno basne vrlo su edukativne jer je pomoću njih djeci moguće poručiti da, kolikogod jaki i veliki bili, sasvim u redu da se bojimo. Kad se pojavila ideja o tiskanju slikovnice, autorica je bila dosta skeptična, ali njezin brat je bez njena znanja na Facebooku objavio oglas da traži ilustratoricu. Dovedena pred svršen čin, od nekoliko ponuda, Sarah je izabrala Nejru Turčinović iz Zenice.

Autorica ističe da su priče tu da djecu zabave i pokažu im da je sasvim uredu biti ponekad loše volje, bojati se ili tražiti pomoć, ali isto tako i boriti se za pravdu i pomoći drugima.

11.1. „Dabar sa zuboboljom“

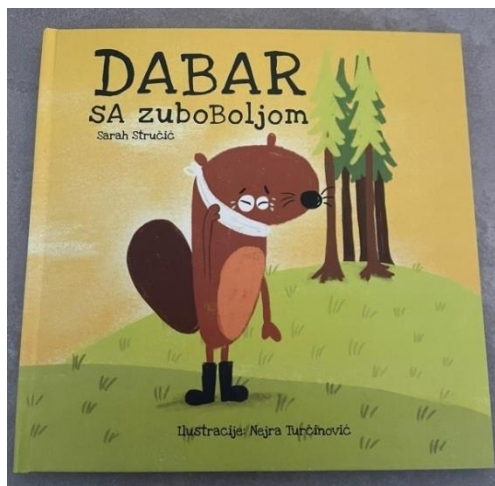
Ova slikovnica bavi se problemom odlaska kod zubara. Autorica kao likove koristi životinje, a ovoj slikovnici to su: dabar, dabrica i vuk. Slikovnica je edukativna i šaljiva.

Riječ je o jednom dabru koji je bio poznat kao jak i hrabar. Nije se ničeg bojao i imao je uzrečicu koja je postala slavna: „Dabar ja sam glavom i bradom, suprotstavit ću se neprijatelju svakom!“ Kako je dabar radio cijelu noć, sljedeću večer rekao je svojoj družici da ima problem. Ispričao joj je kako nakon prve grane više nije mogao gristi. Družica mu je rekla da je jak i marljiv, ali je vrijeme da posjeti zubara. Kada je dabar to čuo, uhvatila ga je panika, jer je zubar bio strašni vuk za kojeg se šušalo kako se nije školovao za zubara, nego je završio tečaj za mesara. Zbog jake boli dabar se ipak odlučio krenuti zubaru na pregled. Vuk ga je temeljito pregledao i prepisao mu pastu od zelenkastog bilja koju mora nanositi svako jutro i večer. Odustao je od vađenja zuba jer je shvatio da su dabru zubi potrebni za hranu i obranu od neprijatelja. Nakon tri do četiri dana trebao bi se osjećati bolje. Dabar je živnuo i pohvalio zubara. I tako je zubar vuk riješio mali-veliki problem dabra.

Autorica je ovom pričom djeci približila temu važnosti odlaska kod zubara, kao i frazu hrabrosti. Isto tako, u ovoj slikovnici pokazala je da se djeca, pa čak ni odrasli, nemaju čega bojati. Tekst je šaljiv tamo gdje treba biti, a ozbiljan tamo gdje je situacija ozbiljnija. Iako, u ovoj slikovnici sve se svodi na šaljivost i rimu. Ozbiljnim situacijama posvećen je dio gdje se donose odluke.

Slikovnicu je ilustrirala Nejra Turčinović. Ilustracije se kroz cijelu slikovnicu podudaraju s tekstom i situacijama. Također, one su vrlo simpatične, lijepih i prirodnih boja. Likovi su onakvi kakvima ih djeca zamišljaju i onako kako ih vide. Sama naslovna strana ilustrirana je na način da se već iz ilustracije može zaključiti naslov slikovnice.

Iz ove priče djeca mogu naučiti da svatko može biti hrabar. Također, mogu spoznati važnost odlaska zubaru i mogu shvatiti da je istina samo ono u što smo se uvjerali sami, a ne ono što drugi govore.

Slika 4. Fotografija naslovne strane slikovnice „Dabar sa zuboboljom“

Slika 5. Fotografija iz slikovnice „Dabar sa zuboboljom“

11.2. „Deva ide na sjeverni pol“

U ovoj slikovnici glavna tema je deva koja odlazi daleko od doma na natjecanje pjevanja. Autorica kao likove koristi životinje, a ovoj slikovnici to su: deva, ostale deve, polarna medvjedica, tuljan. Slikovnica je edukativna i šaljiva.

U ovoj slikovnici riječ je o devi slatkog imena. Ona se zove Eva. U svom krdu bila je poznata kao deva koja najbolje pjeva. Njezine prijateljice odlučile su je prijaviti za natjecanje koje se zove „Najljepši glas životinjskog svijeta“. No, Evu je mučilo to što je prošlogodišnja pobjednica polarna medvjedica Sara, što je značilo da mora ići na Sjeverni pol. Strahovala je hoće li se tamo snaći i kako će preživjeti hladnoću. Svuda se pročulo da će Eva na natjecanje, pa su joj svi nosili zimske odjevne predmete. No, Eva nikad nije vidjela pola tih stvari i nije joj bilo jasno čemu služe. Sve deve su skupljale da Eva može kupiti avionsku kartu. Prošlo je mjesec i pol dana i deva je krenula na put. Nakon nekoliko sati leta deva je stigla na odredište. Čim je stigla novinar ju je dočekao i ispitivao, jer se posvuda pročula priča o njenom predivnom glasu. Na dan natjecanja, Eva se obratila publici i rekla kako joj je drago što je tu, ali joj nikako nije jasno kako se ovaj narod tu grije. Nakon toga, Eva je shvatila koliko zapravo voli svoj dom. Osvojila je prvo mjesto na natjecanju pjevanja.

Autorica je ovom pričom djeci htjela dočarati važnost vlastitog doma, kao i osjećaj hrabrosti. Prikazala je koliko je važno slijediti svoje snove. U ovoj slikovnici, kao i prethodnoj, tekst je u rimi i vrlo šaljiv.

Slikovnicu je ilustrirala Nejra Turčinović. Ilustracije se kroz cijelu slikovnicu podudaraju s tekstem i situacijama. Sve je ilustrirano vrlo živim i vedrim bojama.

Iz ove priče djeca mogu naučiti da svatko treba slijediti svoje snove i nikad ne smiju odustati. Isto tako, djeca se susreću s temom važnosti vlastitog doma i kako ga treba cijeniti. Tu bih upotrijebila onu staru izreku „Svugdje je lijepo, ali doma je najljepše“.

Slika 6. Fotografija naslovne strane slikovnice „Deva ide na Sjeverni pol“

Slika 7. Fotografija iz slikovnice „Deva ide na Sjeverni pol“

Slika 8. Fotografija iz slikovnice „Deva ide na Sjeverni pol“

11.3. „Kaos kod svinje“

Kao glavna tema u ovoj slikovnici je svinja koja je bila suviše čista i drugačija od ostalih (u ovom slučaju drugačija od prijateljice i njezine djece). Slikovnica šalje važnu poruku i daje dodatan humorizam.

Slikovnica počinje vrlo neobično i nesvakidašnje. Jedna Svinja umotala se u vatu i navukla je bijele papuče na noge, što je vrlo čudno za jednu svinju. Navikli smo je gledati kako se kotrlja u blatu. Ofarbala je cijelu kuću i zatim je izglancala. Na pod je stavila tepih bijele boje. Bila je jako ponosna na sebe jer je sve oko nje blistalo. Prije nego je išla na kupku, nazvala je prijateljicu Ljupku. Prijateljica joj je rekla kako će doći do nje, no Svinji se to nije svidjelo. Vidjela je da će upasti u nevolju. Jadna svinja skoro je pala u nesvijest koliko se šokirala. Nakon pola sata stigla je prijateljica Ljupka. Kako je ona pokupila djecu iz vrtića i oni su stigli zajedno s njom. Odjednom jedno malo prase je zalutalo i Svinja je imala što za vidjeti. Zidovi su bili puni čokoladne pjene, prozori su bili premazani slinom, a bijeli tepih cijeli u blatu. Ljupka ju je pitala je li nešto loše volje i rekla joj da ne izgleda nešto najbolje. Svinja joj je rekla da joj je vrlo draga prijateljica, ali da su joj djeca prljava. Zamolila ju je da više ne dolazi s njima. Lijepo ih je ispratila iz kuće. Bila je toliko ljuta i tužna što mora sve ponovo čistiti, ali ipak je otišla u kadu. Odlučila je kako će sutra čistiti sve ispočetka.

Autorica je ovom pričom djeci htjela dočarati važnost vlastitog doma, kao i osjećaj hrabrosti. Prikazala je koliko je važno slijediti svoje snove. U ovoj slikovnici, kao i prethodnoj, tekst je u rimi i vrlo šaljiv.

Ilustracije se kroz cijelu slikovnicu podudaraju s tekстом i situacijama te su vrlo duhovite. Ime ilustratorice je Nejra Turčinović.

Ova priča šalje poruku djeci da nas ima jako puno i da smo svi različiti. Svakog i svačiju razliku treba cijeniti i poštovati.

Slika 9. Fotografija naslovne strane slikovnice „Kaos kod svinje“

Slika 10. Fotografija iz slikovnice „Kaos kod svinje“

11.4. „Lasta bez pamćenja“

Tema ove priče je lastavica koja nakon pogotka u glavu izgubi pamćenje. Autorica je neobičnim spajanjem životinja priči dala posebnu zanimljivost.

Na početku priče saznajemo kako je jedan dječak pogodio lastu u glavu. Jadna lasta pala je u potok. Na svu sreću, lisac je tamo došao da se umije i sve je vidio. Brzo je krenuo prema lasti kako bi je spasio. Jako se preplašio i brzo je položio na meku travu. Tada je shvatio da je lasta ozljedila glavu. Laknulo mu je dok se probudila iz nesvjesnog stanja. Sve je ispričao lasti, ali ništa nije shvaćala. Lisac je shvatio da nešto nije uredu, pa ju je svašta ispitao. Lastavica je samo slijegala ramenima i rekla kako je boli glava i da se ničeg ne sjeća. Lisac se tada sjetio da je lasta ostala bez pamćenja. Obećao je da će pomoći da joj se pamćenje vrati do jeseni. Kako su prolazili dani, tako je lisac lastu naučio puno toga. No, letenje još nije uspjela savladati. Isprobali su puno toga, od zmajeva do padobrana, ali lasta i dalje nije znala kako mahati krilima. Kako se približavao prvi dan jeseni tako se lisac bojao da neće uspjeti. Ponudio joj je da provede zimu kod njega. Lasta je prihvatila i zahvalila mu se, iako je znala da neće preživjeti zimu. Lastama je zimi mjesto na jugu. Jednog jutra lija i lasta krenuli su se igrati skrivanja. Kada je lisac krenuo sakriti se, iznad njih je preletjelo jato lastavica. Lasta je bez razmišljanja krenula i počela mahati krilima. Lisac se od sreće počeo smijati. Lisac joj je rekao da je samo trebala vidjeti svoje prijatelje kako bi joj se pamćenje vratilo. Nakon toga su se zagrlili i pozdravili.

U ovoj priči autorici je željela djeci prikazati koliko se lisac žrtvovao za lastu koju nije ni poznavao. Odnosno, željela je pokazati koliko je važno biti čovjek i pomoći onome u nevolji. U ovoj slikovnici tekst je također u rimi.

Ilustracije se kroz cijelu slikovnicu podudaraju s tekstom i situacijama. Vrlo su tople i ugodne. Ime ilustratorice je Nejra Turčinović.

Ova priča šalje poruku djeci da uvijek trebamo pomoći onome u nevolji, jer nikad ne možemo znati kad će nama ta pomoć biti potrebna.

Slika 11. Fotografija naslovne strane slikovnice „Lasta bez pamćenja“

Slika 12. Fotografija iz slikovnice „Lasta bez pamćenja“

11.5. „Bojažljiva sova“

Ova priča govori o sovi koja nije znala letjeti i njenom prijatelju kosu koji joj je donosio hranu i pomagao joj.

Slikovnica počinje prikazom sovina doma na stablu i opisom njenog karaktera. Sova je opisana kao tiha i bojažljiva, s velikim krilima, mudra i lijepa. Ipak, imala je jedan problem kojeg se sramila: nije znala letjeti. Nije napuštala svoje gnijezdo na stablu, pa joj je maleni prijatelj kos donosio hranu i čistio sobe. Jednog dana kos je ozlijedio nos. Sova ga je čekala 3 dana i noći, ali on se nije pojavio. Jako se zabrinula i odlučila je da ga mora pronaći. Pošto još nije izašla iz svog gnijezda, jako se bojala. Dok je čekala jutro pročitala je sve knjige i romane. Sova je ujutro krenula i spremila se za let, zamahnula je krilima i osjećala se jako slobodno. Tijekom leta je vikala i dozivala kosa, no nije ga uspjela pronaći. Krenula je kući i čula je dozivanje. Brzo je krenula spasiti prijatelja kosa. Ugledala ga je kako leži u gnijezu gladan i žedan, slomljenog nosa. Kos nije mogao vjerovati kad ju je ugledao. Sova mu je rekla da bi zbog njega dala i život. Nakon toga, krenula je pronaći hranu za njega. Pronašla je bube i brzo mu ih odnijela. Sada je došlo vrijeme da sova pazi na njega onako kako je on na nju. Zbog svog prijatelja pobjedila je strah.

Autorica je ovom pričom djeci pokazala koliko je važno biti hrabar. Također, djeci je dala na znanje koliko je važno imati pravog i iskrenog prijatelja. Tekst je u rimi, a glavni likovi su životinje.

Ilustracije se kroz cijelu slikovnicu podudaraju s tekstom i situacijama te su vrlo duhovite. Ime ilustratorice je Nejra Turčinović. Gledajući ilustracije čitatelj ima osjećaj kao da je u priči.

Ova priča daje poruku o iskrenom prijateljstvu i hrabrosti.

Slika 13. Fotografija naslovne strane slikovnice „Bojažljiva sova“

Slika 14. Fotografija iz slikovnice „Bojažljiva sova“

12. ZNAČAJKE HRVATSKIH EDUKATIVNIH SLIKOVNICA

Edukativne slikovnice svojim sadržajem vode djecu do brojnih odgovora na pitanja o svijetu u kojem se nalaze. Sadržaj je uglavnom veselog i šaljivog tipa uz mnogobrojne ilustracije koje prate tekst. Često se prema naslovnoj ilustraciji može spoznati o kojoj temi je riječ u slikovnici.

Prema analizi slikovnica koje su analizirane u prethodnim poglavljima, kao glavne značajke hrvatskih edukativnih slikovnica navela bih: kratak, logičan i razumljiv tekst, vrlo bogata tematika, poučan završetak, svaka je u skladu s djetetovim razvojem, usklađena je tekstualna i slikovna komponenta, svaka daje djetetu sposobnost lakog razumijevanja već poznatog ili tek naučenog, djecu se kroz šaljive trenutke uči o svakodnevnim prilikama i nedaćama s kojima se susreću u svijetu oko sebe, dijete s lakoćom može razumijeti što mu se čita.

13. ZAKLJUČAK

Na današnjem nakladničkom tržištu egzistira velik broj slikovnica. Velika prednost joj je ta, što je ima svuda: u knjižarama, benzinskim crpkama, samoposluživanjima. Razlikuju se u cijeni i kakvoći. Slikovnica je prva dječja knjiga u sklopu dječje književnosti, koja pomaže djetetu da razvija govor i osjećaj za jezik, uči prve pojmove, osjeća ritam, uči o svijetu oko sebe i o sebi samome pomoću informacija koje su mu poticaj za intelektualni razvoj. Njena uloga je otkriti djetetu svijet i medij pisane riječi. Uloga roditelja i odgojitelja u korištenju slikovnice, vrlo je važna. Odgojitelji moraju biti primjer čestog i radosnog čitanja, moraju djetetu na primjeren način približiti vrijedne književne sadržaje, oplementiti i osigurati prostor sa slikovnicama. Što se tiče roditelja, oni bi trebali biti djetetov poticaj za aktivnosti vezane uz čitanje. Važno je spomenuti kako su roditelji i odgojitelji važni faktori u poticanju za zanimanje, čitanje i korištenje slikovnica.

Ranim čitanjem slikovnica gradimo čvrste temelje te osim razvoja mentalnih sposobnosti i edukativne, utječemo na djetetov pogled na svijet te mu pomažemo da se nosi s raznim izazovima u životu. Sve ovo dovodi do zaključka da je izuzetno važno kod djece razvijati sklonost ka čitanju od najranijeg doba.

14. LITERATURA

1. BELAMARIĆ, D.(1996.) *Slikovnica kao dragocjenost, kao blago djetinjstva*, Dijete, vrtić, Obitelj, str 21-23
2. CRNKOVIĆ, M. (1984.) *Dječja književnost*. Zagreb: Školska knjiga
3. CRNKOVIĆ, M., TEŽAK, D. (2002.) *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje
4. ČAČKO, P. (2000.) *Slikovnica, njezina definicija i funkcije. Kakva knjiga je slikovnica*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
5. ČUDINA-OBRAĐOVIĆ, M. (1995.) *Igrom do čitanja : igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja u djece od 3. do 10. godine života*. Zagreb : Školska knjiga
6. ČUDINA-OBRAĐOVIĆ, M. (2014). *Psihologija čitanja od motivacije do razumijevanja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
7. DJEČJI VRTIĆ CVRČAK (2020.) *Čitanje slikovnica djeci*. Dostupno na: <https://www.djecjivrtic-cvrcaksolin.hr/php/wsCommon/wsGetDocument.php?f=5ea1b8002fcd0.pdf> (pristupljeno: 28.srpnja)
8. DJEČJI VRTIĆ OSMIJEH (2021.) *Zašto je važno čitati djeci*. Dostupno na: <https://www.dvosmijeh.hr/savjet.php?p=728> (pristupljeno: 23. srpnja, 2021.)
9. HADAŠ, E. (2016.) *Uloga slikovnice i važnost čitanja djeci*. Dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufzg:111/preview> (pristupljeno: 23. srpnja, 2021.)
10. HAMERŠAK, M. (2014). *Zašto su izgubljene prve hrvatske slikovnice? Dječja književnost između knjige i igračke*. Etnološka istraživanja, (18/19), 57-75.
11. HAMERŠAK M., ZIMA, D. (2015.) *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykaminternational d.o.o.
12. HRANJEC, S. (2006.) *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga
13. KIŠ, M., PAVIĆ, S (2019.) *Čitanje slikovnica od najranije dobi*. Zagreb: Školski portal, Školska knjiga d.d.
14. MAJHUT, B., ZALAR, D. (2008.) *Slikovnica*. Zagreb: Hrvatska književna enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža

15. MARTINOVIĆ, I., STRIČEVIĆ, I. (2011). *Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu*. Libellarium, 4 (1), 39-63.
16. MILJAN, Z. (2013). *Dječje radosti 19. stoljeća – slikovnica – edukativna dječja igračka*. Povijest u nastavi, 21 (1), 1-21.
17. PETROVIĆ-SOČO, B. (1997.) *Dijete, odgajatelj, slikovnica*. Zagreb: Alinea
18. STRIČEVIĆ, I. (2006.) Projekt čitajmo im od najranije dobi file:///C:/Users/User/Downloads/web-tekst_odgajatelji_2006.pdf (pristupljeno: 26. kolovoza, 2021.)
19. STRUČIĆ, S. (2020.) *Male životinjske priče: „Dabar sa zuboboljom“, „Deva ide na Sjeverni pol“, „Kaos kod svinje“, „Lasta bez pamćenja“, „Bojažljiva sova“* Zadar: ITG digitalni tisak
20. ŠIŠNOVIĆ, I. *Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice*. // *Dijete, vrtić, obitelj*. 17, 66(2011), str. 8-9
21. VIŠKOVIĆ, D.K. (2020.) *Odgojna funkcija slikovnice i njezina primjena u vrtiću i obitelji*. Dostupno na: <https://repositorij.unipu.hr/islandora/object/unipu:5153/datastream/PDF/view> (pristupljeno: 22. srpnja, 2021.)
22. VIZEK VIDOVIĆ, V. ; HRABAR, D. (1999.) *Čitajmo djeci za laku noć : priručnik za odgojitelje i roditelje djece predškolske dobi*. Zagreb : Udruga za inicijative u socijalnoj politici : Centar za prava djeteta
23. VONTA, T., BALIČ, F. (2011.) *Upoznavanje djece sa slikovnicama i knjigama*. // *Dijete, vrtić, obitelj*. 17, 66 str. 2-3
24. VRICIĆ-MATAIJA, S. (2016). *Čitanje dječje književnosti kao kompleksne kulturne pojave*. Fluminensia, 28 (1), 261-265.
25. ZALAR, D., BOŠTJANČIĆ M., SCHLOSSER V.(2008.) *Slikovnica i dijete : kritička i metodička bilježnica 1*. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga
26. ZALAR, D., KOVAČ-PRUGOVEČKI, S., ZALAR, Z. (2009.) *Slikovnica i dijete: kritička i metodička bilježnica 2*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
27. ZALAR, D. (2013). *Slikovnica u Hrvatskoj : kratki presjek razvoja i suvremeno stanje* // *Hrvatska revija* (Zagreb). Obnovljeni tečaj 13, str. 31-35

SAŽETAK

Tema ovog završnog rada je „Hrvatske edukativne slikovnice“. Slikovnica je suvremena dječja knjiga koja pred djecom i odraslima otvara mnogo životnih tema. Ona je prva i najvažnija knjiga u životu djeteta. Rad je predstavljen kroz trinaest poglavlja. U drugom poglavlju pojašnjava se pojam dječje književnosti i njene vrste. U trećem poglavlju pojašnjena je definicija slikovnice, njena povijest i kvaliteta slikovnice. U četvrtom poglavlju predstavljene su vrste slikovnica. U petom poglavlju saznajemo koje su to funkcije slikovnica. U šestom poglavlju objašnjeno je kako izabrati dobru slikovnicu. U sedmom poglavlju susrećemo se s temom uloge slikovnice i važnost čitanja djeci. Osmo poglavlje sastoji se od prikaza nekoliko vrsta hrvatskih edukativnih slikovnica. Isto tako, kao bitna sastavnica ovog rada navedeni su autori hrvatskih edukativnih slikovnica i uloga edukativne slikovnice u djetetovom razvoju. U devetom i desetom poglavlju objašnjene su uloge odgojitelja i obitelji u korištenju edukativnih slikovnica. Kroz jedanaesto poglavlje prikazana je analiza šest odabranih slikovnica. Cilj rada je približiti i pokazati važnost korištenja edukativnih slikovnica, te njezin utjecaj na dijete uz pomoć okoline u kojoj se nalazi.

Ključne riječi: dječja književnost, slikovnica, uloga odgojitelja, uloga obitelji

SUMMARY

The topic of this final work is "Croatian educational picture books". The picture book is a contemporary children's book that opens many life topics to children and adults. It is the first and most important book in a child's life. The work is presented through thirteen chapters. The second chapter explains the concept of children's literature and its types. The third chapter explains the definition of a picture book, history and the quality of a picture book. Furthermore, through the fourth chapter, the types of picture books are presented. In the fifth chapter, we learn what the functions of picture books are. Through the sixth chapter, it is explained how to choose a good picture book. In the seventh chapter, we encounter the topic of the role of the picture book and the importance of reading to children. The eighth chapter consists of Croatian educational picture books. Also, the authors of Croatian educational picture books and the role of the educational picture book in the child's development are mentioned as an important component of this paper. Chapters nine and ten explain the roles of educators and families in the use of educational picture books. Through the eleventh chapter, the analysis of six selected picture books is presented. The goal of this work is to bring closer and show the importance of using educational picture books, and its impact on the child with the help of the environment in which he is.

Keywords: children's literature, picture books, the roles of educators and families